

00.00

Ponoć je trenutak kad se sila vremena pokoleba i zastane. Nula sati, nula minuta. Treptaj vremenskog ništa.

00.00 je na velikom zidnom digitalnom satu iznad komode, na onom malom na DVD *playeru* ispod televizora i na njegovom ručnom, također digitalnom. U istoj sekundi mijenja se i datum na računalu i mobitelu.

U sobi ni jedne kazaljke. Ne podnosi ih. One ne mogu pokazati nula vremena. Čak i kad stanu, uvijek neki sat, neka minuta, a njemu je jedino taj bezvremenski trenutak nešto što vrijedi dočekivati.

00.00. Nema umora koji bi ga spriječio da budan dočeka taj obli red među znamenkama. Uvijek tako.

Ali danas nije isto. Danas je ponoć odredište. Kao vrata na kraju dugog hodnika. A tamo, iza vrata, njegov pakao u kalendaru.

Petnaesti svibnja dvije tisuće i petnaeste, njegov pedeseti rođendan. *Njihov* pedeseti. U 00.00 ugasio je dopušenu cigaretu, posljednju iz kutije. Da je neki drugi dan, novu bi kutiju otvorio ujutro kad se probudi. Danas ne. Danas neće biti buđenja jer nema ni spavanja.

Da spavanja neće biti odlučio je još popodne, kad ga je majka nazvala da mu priopći *novost*. Novost koju čovjek mora probdjeti zašto što je nemoguće s njom leći u krevet i spavati kao da ništa nije bilo. Jer bilo je. Opet je bilo.

Do nove ponoći nema spavanja. Tako će.

Elena je zaslužila jedno pošteno naknadno bdijenje, za pedeseti rođendan koji ni onako ni ovako nije dočekala.

Pedeset godina. Kad je to bilo! Rođenja bi se, recimo, volio sjećati, za razliku od onoga što bi rado zaboravio, a ne može. Ali tog sjećanja nema. Drugi nam prenesu svoje pamćenje našeg dolaska na svijet i onda smo prisiljeni to uzeti zdravo za gotovo.

Tog petnaestog svibnja tisuću devetsto šezdeset i pete majku su probudili bolovi u križima oko tri ujutro. Otac ju je nevoljko odveo u bolnicu. Nadao se da će moći odspavati još koji sat pa ju je pitao kako može biti sigurna da su to trudovi kad nikad prije nije rodila. Tako mu je barem majka kazala kad mu je prepričavala što se te noći događalo. Rekla mu je da ju je počeo ispitivati o tome čim je progovorio, za razliku od Elene, koju trenutak vlastitog dolaska na svijet nije zanimalo. Nju je zanimalo sve ono poslije – boravak na ovom svijetu – a to poslije prekratko je potrajalo.

Majka je u bolnicu stigla oko četiri sata ujutro. On se rodio tek u pet popodne. Petnaestog petog u pet popodne – ni to mu se nije činilo beznačajnom podudarnošću. Baš on, baš toga dana, baš u pet popodne. Petnaestog petog u pet. Šezdeset pete. Mogao je, recimo, biti na Eleninom mjestu i roditi se sat vremena ranije. Mogao se on izboriti da majčinu utrobu napusti prvi i onda bi mu ta četvrta petica bila zauvijek oduzeta, kao i Elena poslije.

Uvijek nešto zauvijek oduzeto.

Oliver. To je rekao njegov otac kad ga je prvi put uzeo u naručje. Oliver Radman. Izgovorio je ono *Oliver* tonom zbog kojeg je majka znala da neće biti pregovora oko imena. On je svom sinu dao ime i sad se drugi trebaju, kako god znaju, na njega naviknuti.

Oliver nikad nije.

Zato je Elena voljela svoje ime, koje joj je, kao utješnu nagradu, izabrala majka. Tko je mogao znati da će je služiti tako kratko. Da je odjednom nitko neće moći dozvati, osim kao uspomenu.

U 00.05 skinuo je ručni sat i pošao u kuhinju skuhati kavu. Trebat će mu. Dvadeset i četiri sata, na onih sedamnaest koje je već proveo budan u prethodnom danu. Nije malo. Mogao bi se sad predomisлити i leći. Nema svjedoka, nema dokaza, nitko ne zna što je bio odlučio. Ali ne. Ne može spavati s tom novom, duplom smrću na umu.

Rano je naučio koliko je život nezajamčen. Tada, prije dvadeset i šest godina, mislio je da je za sva vremena svladao tu lekciju. Danas postojiš, sutra više ne. Danas živiš s nekom osobom, sutra sa sjećanjem na nju. Svaka je minuta važna, a on se uporno drži kao da nije. Kao da je svejedno, jer njemu i jest.

Danas će zbog Elene pokušati. Obratit će pažnju na te minute koje su njemu, za razliku od nje, na raspolaganju. Dvadeset i četiri sata neprekidnog života, tisuću četristo četrdeset minuta za Elenu. To je najmanje što može učiniti za nju nakon današnjeg majčinog poziva.

Sve će napraviti drukčije nego inače. Evo, kava poslije ponoći, recimo. Otvorena nova kutija cigareta, ona za kojom bi inače posegnuo tek ujutro nakon buđenja.

Danas ne. Palit će jednu na drugu, cijelu noć i dan, u svakoj prilici. Popušit će ih ravno pedeset, kao da puše u pedeset svjećica na torti koje opet neće biti. Nema je od zadnjeg zajedničkog rođendana s Elenom. Tada su zajedno imali četrdeset i osam, danas bi zajedno imali sto. Njegovih pedeset, njezinih pedeset – tako je moglo biti, a ona nikad nije imala više od dvadeset četiri. Nema više te simetrije.

Do sljedeće ponoći imat će pedeset opušaka. Bolje reći filtera, jer svaku će popušiti do kraja, do zlatnog ruba na kojem završava bijeli cigaretni papir. Za arhiviranje opušaka već je pripremio limenu kutijicu od pepermint bombona koja je Eleni nekoć služila kao tabakera. Brojilo u glavi radit će i bez te evidencije, ali sigurno je sigurno. Pedeset ih mora biti.

Tko zna što će mu donijeti sati koje bi inače prespavao. Za početak će krenuti u šetnju, jer Elena bi tako. Mogao bi otići do rijeke i osluškivati. Mogao bi se samo voziti naokolo, promatrati kako drugi žive, gledati u osvijetljene prozore i nagađati što se događa iza zavjesa. Bilo bi glupo ostati budan u četiri zida, gdje se ništa novo neće dogoditi.

Vani da. Vani su sve moguće opasnosti. Manijaci na cesti, stakleni izlozi, uzaludna rođenja i pogrešne smrti. Svijet kao golemi pogon kolektivne cjeline koja može bez svakoga. Čak i bez Elene, sve ove godine. A sad još i bez jedinoga što mu je od nje bilo preostalo.

Kad je rukama obujmio toplu šalicu kave, onako kako to inače čini ujutro, pogledao je prema komodi na kojoj je do majčinog poziva stajala njezina fotografija. Čim je spustio slušalicu, spremio ju je u ladicu, kao u raku u koju ponovno sahranjuje sestru. Sad mu je ta fotografija nedostajala. Možda mu je, u ovom trenutku, samo trebao pogled nekoga tko nikad neće ostarjeti. Tko nikad neće imati pedeset godina. Tko nikad nije imao ni trideset, pa čak ni dvadeset pet. Nekoga tko zna da je ostati budan najmanje što možeš učiniti – ako već postojiš.

Ostati budan umjesto nekoga tko to više ne može.

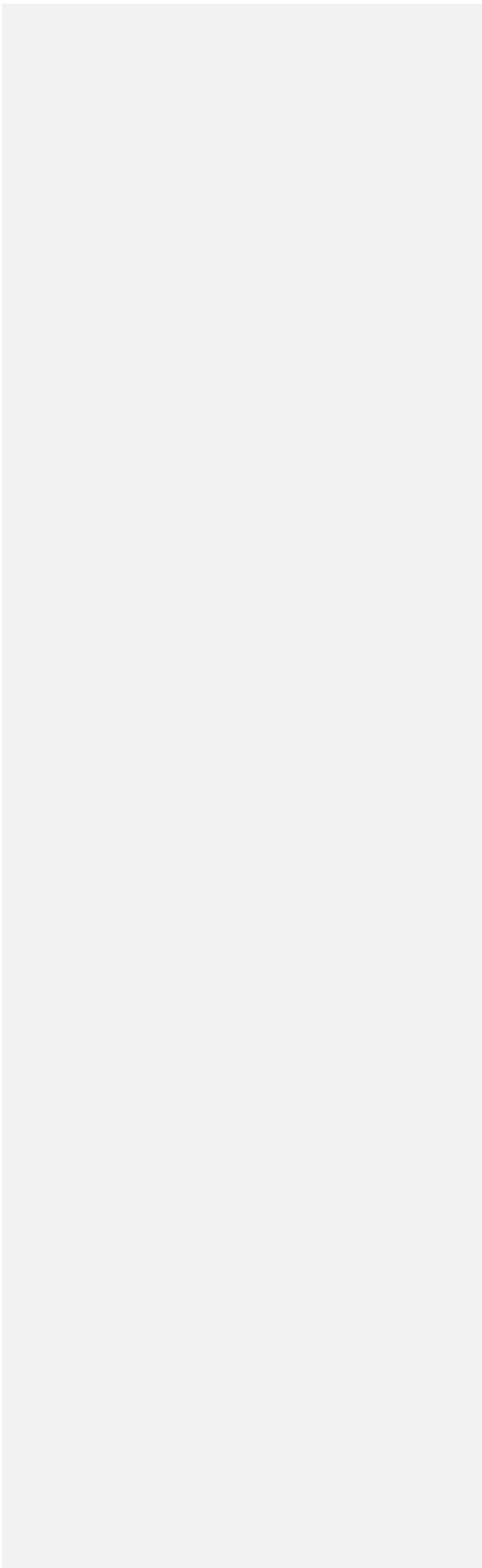
Popio je kavu na brzinu, kako se ne bi predomislio oko izlaska iz kuće. Čim počne preispitivati stvari, odlučnost mu zakaže. Mora izaći i gotovo. Čemu bdijenje, čemu vrijeme u kojem je budnost samo stanje otvorenih očiju. Ako to već čini Eleni u čast, trebao bi biti budan po njezinom a ne uzalud.

Obuo se i obukao laganu proljetnu jaknu preko majice u kojoj je mislio spavati, dok je spavanje još bilo opcija. Uzeo je samo ključeve, cigarete i tabakeru u kojoj su već bila dva opuška. Dvije prve rođendanske svjećice, ugašene nakon ponoći. Uzeo je i šešir koji je od Elene dobio za dvadeset četvrti rođendan. Posegnuo je za njim kao da to radi i inače, a nikad ga prije nije nosio. Za nošenje toga šešira uvijek mu je nedostajalo hrabrosti, a sad mu se učinilo da je ima.

Hajdemo nekamo, Elena.

Iznenadila ga je lakoća kojom ju je zamislio pored sebe. Njezine visoke potpetice i njegov lagano savijen lakat desne ruke, da se ona može na njega osloniti.

Kao nekad.

00.35

Kad su Viktor i Barbara ušli u njegov stan, položaj kazaljki njemu nije bio na umu. Barbara da. Njezino tijelo odjeveno u haljinu boje višnje, koju bi uskoro mogla skinuti.

– Lijepo ti je ovdje. Mislim... bit će lijepo kad smjestiš sve ove knjige – izjasnilo se to zasad odjeveno tijelo ušavši u dnevnu sobu.

– Dat ću izraditi policu po mjeri. Preko cijelog ovog zida.

Prislonila je dlan na vrh najbližeg tornja hrptova. Ostavila otiske na *Lutajućim sjenama* Pascala Quignarda.

– Puno ih je.

– Majka je voljela čitati.

Neće ga sad valjda pitati čemu taj perfekt. Izlanuo se. Treba preusmjeriti dijalog na žive, staviti ga u službu bliske budućnosti koja bi se mogla odvijati na krevetu u susjednoj sobi. Bez pokojnika. Bez bilo koje težine i bez sućuti koja zbližava više nego što je nužno.

Požurio je spasiti stvar.

– Nije ni meni mrsko. Čitati. Želiš da ti čitam nešto?

Popratio je pitanje osmijehom, onako kako to čine ljudi koji žele dati do znanja da nisu mislili ozbiljno.

– Drugi put.

I ona se nasmijala. Naizgled sramežljivo, onako kako to čine žene koje znaju da će takav osmijeh značiti da su im druge stvari na umu.

– Jesi li za čašu vina? Imam crno.

– Može.

Želi vino. Dobar znak. Ja želim nju.

Pojavilo se i nekoliko racionalnih zaključaka koje je odagnao dok je otvarao bocu.

Sigurno će htjeti prenočiti. Moram rano ustati. Nije pametno.

Kad je sjeo pored nje na kauč i pružio joj čašu, od svega je ostala samo želja. Goli nagon koji je došao po svoje.

– Lijepa si, Barbara.

– Hvala ti.

U tome je spas. U tijelu koje nakratko sve zaboravi. Ionako je sve nakratko. I ljudi u našem životu i život sâm. Čemu onda komplicirati.

Kao da je čula ovu zadnju misao, naslonila mu je glavu na rame.

Budućnost u susjednoj sobi bila je sve bliže.

00.40

Vanjski svijet uvijek mu je mali šok. Sad pogotovo. Ne može se ni sjetiti kad je zadnji put bio vani poslije ponoći. Elena mu je – sjeća se iako je bilo davno – znala prigovoriti da ga svijet premalo zanima. *Ne mogu vjerovati da smo dijelili majčinu utrobu*, čudila se. Ona je voljela ljude, mjesta, događaje, promjene. *Hajdemo nekamo*, rekla bi mu, puna entuzijazma, puna energije koju negdje treba **utažiti**.

Kad bi Elena izgovorila svoje *Hajdemo nekamo*, njemu je ono *nekamo* uvijek podrazumijevalo stotine glasova, svjetala, zvukova i ljudi. Gdje god bi ona kročila nogom, sve bi živnulo. Svatko joj se želio obratiti. Njezinom vedrinom svi su se htjeli zaraziti. Drukčije je svijetlilo, sviralo, mirisalo u njezinoj blizini. Čak ni naporni brat blizanac nije to mogao pokvariti.

Hajdemo nekamo.

Evo, Elena, krenuli smo.

On nije čovjek koji lunja bez cilja. A evo ga sad. Nikakvog odredišta. U noći u kojoj je sve odjednom nepredvidivo.

A predvidivost je njegov program prevencije. Nema događaja, samo ponavljanje. Sve kao inače – tako je najbolje. Najsigurnije. Nakon buđenja tuširanje i brijanje. Šest koraka do kuhinje u kojoj će u električnom grijaču voda za kavu zakuhati za dvadeset sekundi. Dok se kava hladi, napravi devet koraka do naslonjača na kojem ga čeka odjeća koju je još sinoć pripremio. Uz kavu ide prva cigareta. Ponekad mu se čini da je pušenje jedino što ima smisla. Jedino što doista želi.

Nakon druge cigarete izlazi, zaključava i sjeda u auto. Suzdržava se da ne zapali još jednu u tih petnaestak minuta koliko mu treba do ureda. Uvijek se suzdrži, iako nema razloga za suzdržavanje. Nitko se osim njega ne vozi u tom autu. Nitko ga ne pita je li pušio ili nije. Ali ne. Valjda si i sam nešto mora oduzeti.

Danas nema oduzimanja. Pušit će preko mjere i živjeti preko mjere. Evo, i hodati preko mjere.

Trebao bih češće hodati.

Podignuo je lijevu ruku da mozak zabilježi kad je to pomislio, ali sata nije bilo na ruci. Zaboravio je da ga je skinuo. Inače bi se zbog toga uzrujao, a sad glava kao da je posudila Eleninu misao. Ionako prođe, svaka minuta, i bez evidencije.

Komentirano [K1]: energij koju negdje treba ispucati / potrošiti / izbaciti iz sebe
utažiti (glad/žed) - zadovoljiti potrebu za jelom i pićem;
utoliti, ugasiti

Godilo mu je hodanje. Koraci, gotovo bešumni zbog mekih potplata njegovih cipela. Sjeća se kako su Elenine potpetice odjekivale po asfaltu. Volio je taj zvuk. Još mu je živ u uhu, nakon toliko godina. Sad nema nikoga tko bi hodao s njim ukorak. Koraci su mu toliko bešumni da nije siguran postoji li uopće.

Mora se usredotočiti. Ovo nije jučer, nije prekjučer, nije 1985. ni 1988. Ne shvaća zašto mu je ostati u sadašnjosti uvijek tako teško padalo. Zašto uvijek izbjegava jedino vrijeme koje se računa.

Elena je govorila da bi trebalo živjeti samo u sadašnjem trenutku. To mu je i tada zvučalo naivno i neizvedivo, a danas pogotovo. Samo mu je tijelo u sadašnjosti. Misao je uvijek negdje drugdje.

Potruditi će se. Zbog Elene će vježbati *sada* i *ovdje*. Umjesto nje ignorirati svako vrijeme koje više nije ili još nije na snazi.

Evo, gleda u svoje cipele. Desno stopalo prati lijevo, prevaljuje metre posivjelog asfalta, s lijeva su osvijetljeni izlozi, s desne strane tramvajska pruga i cesta. Povremeno prođe neki automobil, iz jednoga trešti glazba kakvu slušaju samo oni koji su u stanju toliko pojačati zvuk u noćnoj tišini, na cesti, s otvorenim prozorima. Ni jedan se trenutak ne zadrži, odmah postane nešto što nije potrajalo, i tako neprestano, ali sve je to danas koje će postati jučer tek u ponoć iako već u sljedećem trenutku više ne vrijedi.

Tu i tamo susreo bi nekoga u prolazu. Parove ili ljude koji hodaju sami, poput njega. Za njih je vjerojatno bio tek čovjek s cigaretom i šeširom, ako ga je uopće itko primijetio. I oni su za njega tek malo više od siluete. Obrisi od ljudi. A mrzio ih je, sve od reda. Ne samo zato što su živi. Oni se još i smiju. Razgovaraju. Grle se. Druže. Kao da ništa nije bilo. A bilo je.

Elena bi se sad sigurno pitala kako im je. Odakle dolaze, o čemu razmišljaju, što ih muči. Jer nešto ih muči sigurno, a ona je s tim znala izaći na kraj.

Trudio se zadržati misli na onome što vidi. Što nije njegovo. Odmarao pogled na stvarima koje ga se ne tiču. Zatvoren kiosk u mraku. Razbijena ulična svjetiljka. Treperenje neona. Automobili koji miruju na parkirnim mjestima. Čovjek koji tetura. Sjene iza zavjesa.

Kao da Eleni, koje dugo nije bilo, sad mora pokazati grad.

Vidiš, ovdje imamo novu pekarnicu. Tvoja najdraža ulica sad miriše po vrućem pecivu.

Svi oni dani kad izbjegava misliti na Elenu zgusnu se u ovaj jedan. Tristo šezdeset i četiri dana u godini samo nehotična sjećanja, samo osjećaj nepravde koji odlučno sreže u korijenu, a onda ovaj jedan pretjera s njom.

Ove godine pogotovo.

Kako god okreneš, to je njezin dan. Dan kojemu nema spasa.

Kao da bilo kojem drugom ima. Spasa.

Skrenuo je u prvu sporednu ulicu lijevo, pa onda desno, pa opet lijevo. Najbolje bi se bilo izgubiti, ali njegov mozak orijentira se i ne htijući. U prostoru da. U geometriji i matematici. Jedino tu ga pušta da radi kako treba.

Hodajmo, Elena. Ovdje je manje ulične rasvjete. Manje automobila.

Da je Elena preživjela nesreću, sigurno bi se bojala automobila. Čak i kad bi se upalilo zeleno na pješačkom semaforu, ne bi im vjerovala. A dok je još mogla, nije se bojala ničega. Ljudi koji žive u strahu i ne znaju koliki su sretnici.

Dok hoda, misli ožive. Pjenušaju se nekontrolirano, kao da mu netko u glavu istresa tekst koji ne želi čitati, iako je njegov. Zato bi sad najradije stao. Prazna glava više mu odgovara. Samo brojke, mjerenje, količine bilo čega.

Mislio je da mu broj koraka neće biti važan, a sad mu nedostaje. Mislio je da ni vrijeme ne mora opažati, a sad mu je sat na ruci očajnički zatrebao. Mozak nezaposlen mjerenjem i brojenjem počinje buncati. Koliko već hoda? Pola sata? Sat? Izmjerio bi po boli u nogama, kad bi je mogao usporediti s nekom prethodnom. Ali toga nema. Sve razdaljine od stana do onih nekoliko odredišta na koje mu se postojanje svelo, inače prevlađuje automobilom.

A sad se zatekao u kratkoj slijepoj uličici s trošnim prizemnicama i dvorištima koja su, tako u mraku, izgledala kao poprište napuštenog svijeta u kojem su ljudi ostavili neupotrebljivo: rasušene bačve, polomljene crjepove i trule ljuljačke. Baš se mislio okrenuti i vratiti na glavnu ulicu kad je uočio osvijetljen prozor. Znak života. Nečijeg.

Na prozoru je stajala žena u spavaćici. Ne može reći da je gledala u njega jer je tako stajala i prije nego što ju je počeo promatrati. Gledala je samo u mrak.

Elena, evo nekoga. Netko je ovdje budan s nama.

02.05

Sanjala je da je u dvorištu izraslo stablo naranče. Veliko stablo, kakva stabla naranče inače nisu. Moglo bi se reći da je više nalikovalo na baobab na kojem rastu naranče, onako kako samo san može podnijeti. Sjeća se da ju je, u tom snu, mučilo da je dvorište zajedničko, a ona je stablo naranče smatrala svojim. U snu je čak imala dokument koji to dokazuje, s pečatom i vitičastim potpisom osobe koja nosi plemićki naslov, ali znala je da to susjede neće spriječiti da ubiru njezine naranče dok ona ne gleda.

A ne može stalno visjeti na prozoru.

Kad se probudila, imala je taj osjećaj – da mora odmah provjeriti beru li drugi njezine plodove. Shvatila je da baobaba nema tek kad je pod slabim svjetlom ulične rasvjete u dvorištu ugledala ono što je tamo inače jedino i bilo: kržljivu topolu koja u ovo doba godine počne cvjetati prije listanja, ali joj je i cvjetanje i listanje neodlučno kao da se nikad nije doista odvažila živjeti. Kao da joj se ne sviđa biti stablo topole.

Pogledala je na sat. Mala je kazaljka bila na dva, velika na jedan. Djeca su mirno spavala. Ona ne znaju da miran san postane tek uspomena.

Mogla je spavati još četiri sata, a sad je budna kao da više nikad neće zaspati. Četiri sata bez briga tek tako su joj oduzeta. Opet. Više i ne zna koja je to noć po redu. Koja nesanica.

Mogla bi se zainatiti i popiti nešto za spavanje. Pobijediti nemir kemijom. Dok ne počne djelovati, može još malo gledati kroz prozor, u onaj baobab koji to nije. U topolu u kojoj će se prepoznati.

U ladici s lijekovima pronašla je dvije tablete i progutala ih na brzinu, prije nego što počne razmišljati je li to pametno. Vodu je popila tek naknadno. Na putu do kuhinje osjećala je te dvije tablete u grlu, ili jednaku, tamo kamo već ode ono što se proguta. Bilo bi bolje da je tu vodu popila u kupaonici. To je prekasno zaključila. Jer na kuhinjskome stolu stajao je onaj papir, dokument zbog kojeg se i probudila. Opet. Tko zna koliko već noći zaredom. Znala je da je tamo, ali nije ga baš morala ponovno vidjeti. Mora pokušati misliti na drugo. Na bezazlene stvari koje bi je mogle uspavati. Skuhat će mentu i polako je ispiti u krevetu. Zagledat će se u čaj kao da se u njega iscijedio svijet. Neki drugi svijet, a ne ovaj njezin. Činit će joj se da je cijeli taj novi svemir

ugrabila u porculan. Kao da među dlanovima drži koncentrat nekog boljeg postojanja. Jedino tu će biti prisutna. Ruke, menta, šalica. Nikakva misao.

Kad bi se to tako moglo. Da joj je netko rekao, bilo kad prije dok još nije morala donositi teške odluke, da će se naći u ovakvoj situaciji, vjerojatno bi pomislila da ta osoba gleda previše filmova. Ali evo. Sudbina se može zainatiti gore od najcrnijih pretpostavki. Pored poziva na sud stajala je omotnica na kojoj je pisalo *Magdalena Matas*. Nije bilo zabune. A na pozivu datum: petak, petnaesti svibnja. Kad je zaspala, to je još bilo relativno daleko sutra, a sad je već danas.

Nećeš valjda svjedočiti protiv njega?

To ju je prije nekoliko sati u telefonskom razgovoru pitala prijateljica. Kao da je to samo pitanje izbora. Kao da i ona ima svog zatvorenika pa zna kako to ide.

Mora kupiti šampon. Nekako, kako god zna. Nakon što tri puta opereš kosu sapunom, kao da svaka vlas počne živjeti zaseban život. To se sad jasno vidi u odrazu prozorskog stakla. Promatrala je tu svoju kosu na staklu kao da je tuđa.

A onda ga je vidjela.

Stajao je pored dvorišne ograde i gledao ravno u njezin prozor. Da nije bila mrkla noć, mogla bi tvrditi da su im se pogledi sreli. Ali siluete nemaju pogled. Nemaju dob ni odgovore na licu, jer nemaju lice. Ova je silueta imala i šešir, što ju je činilo još zlokobnijom. I žar cigarete kao neki pakleni dodatak za vidljivost.

Premrla je, a još jedan strah je zadnje što joj treba. Odmaknula se od stakla i pritajila iza zavjese.

Bože, umiješaj se. Učini nešto. Molim te, molim te, molim te.

Nakon vapaja ide čekanje. Dok traje, ne može znati je li Bog već nešto poduzeo. Ne dok ne pogleda opet kroz taj prozor.

A tko zna kakva je konkurencija gore, u redu čekanja na Milost Božju.

02.07

Čini se da ga je opazila jer se naglo odmaknula u stranu, iza zavjese. Ostao je još neko vrijeme stajati, kao da očekuje da će se ona vratiti pa će nastaviti gdje su stali. Onda mu je palo na pamet da tamo, u njezinoj sobi, postoji i neki muškarac kojemu je već prijavila da uz ogradu stoji nepoznat čovjek koji gleda u njihov prozor. Ili netko drugi tko će upotrijebiti glas ili mišiće da ga otjera.

Da nije ovo šetnja s Elenom, riskirao bi. Pakost ga uvijek malo oraspoloži. Bacio bi kamen u taj prozor. Sjeo na onu raspadnutu ljuljačku koja vjerojatno cvili dovoljno zlokobno da se još netko u susjedstvu probudi. Pričekao bi tog potencijalnog muškarca da zaurla na njega s prozora ili možda čak istrči u dvorište. Bilo što, samo da nekoga tko je nakratko možda pomislio da je život lijep podsjeti da nije.

Ali ovo je Elenina noć.

Osim toga, čini mu se da ona žena i bez njega zna da život nije bajka. Ne vjeruje da je budnom drži nešto zbog čega se isplati bdjeti u ovo doba. Možda i ona ima neki pakao u kalendaru sličan njegovome.

Najbolje da ode. Nije nužno gledati u druge da bismo ih imali u mislima. Barem on to dobro zna.

Može se negdje drugdje pitati zašto ta žena s prozora gleda u mrak.

Nije da ga to zanima, ali sigurno bi zanimalo Elenu. Ona bi i vezanih očiju nanjušila nesretnike koje treba oraspoložiti.

A žena na prozoru djeluje baš tako – kao netko koga bi samo osoba poput Elene znala utješiti.

Ako se vratim na prozor, on će još uvijek biti tamo.

Toga se bojala. Mislila je i kako bi to bilo najmanje zlo. Jednako tako mogao bi prići prozoru, pokucati na staklo, ili samo čekati da se ona ohrabri pogledati pa da se suoči s njegovim licem izbliza.

Jedan trenutak razmišljala je o šamponu, a već sljedeći o neznancu koji joj možda želi nanijeti zlo. Tako je prije pet mjeseci u jednom trenutku razmišljala o tome što će skuhati za ručak, a već u sljedećem policija im je pozvonila na vrata.

Grčevito se pokušavala prisjetiti je li zaključala vrata iza kojih živi posljednjih mjesec dana. Sigurno jest, uvijek ih zaključava, ali kad pokuša evocirati pokret, ruku na kvaki, zvuk okretanja ključa u bravi – ne ide. Trebala bi provjeriti, ali ako tamo pođe, on će je vidjeti jer ne može doći do ulaza a da zaobiđe prozor. Ili je, još gore, on možda već tamo, iza vrata. Ako se približi, možda će čuti njegovo uzbuđeno disanje, ili kakvo je već disanje onih koji se spremaju nekome nanijeti zlo.

Prokletu prizemlje. Od prvog dana u ovoj kući vuče tu nelagodu, ali nije mogla birati. Oronula kuća u slijepoj ulici bila je jedino što si je mogla priuštiti. Mogla bi ga s lakoćom zamrziti u ovom trenutku, svog zatvorenika. Trebao je biti s njima, trebala se osjećati sigurnom, a ne ovako. Sad mora sama strepiti hoće li se neznanac, ako provali, dočepati njihove djece koja u susjednoj sobi mirno spavaju ne znajući ni što im majka proživljava ni da im je otac u zatvoru.

Bože, oprosti mi što lažem djeci. Uzmi u obzir da si ti ovo izrežirao.

Ljuti je to da se još i Njemu mora ispričavati. Da mu mora objašnjavati ono što je sam zakuhao. Kakva je to božja prisutnost u kojoj je posve sama, u kojoj stalno mora donositi odluke koje je mogu koštati svega.

Bacila se na koljena i otpuzala u sobu. To čak i nije bila odluka, nego goli instinkt majke koja u ovakvoj situaciji svoju djecu mora imati na oku.

Samo su ona vrijedna tog poniženja. Tog puzanja.

Legla je do Anje, ali nije ju se usudila zagrliti da je ne probudi. A trebao joj je taj zagrljaj. Trebalo joj je bilo što različito od straha. Bojala se da će je njezino drhtanje probuditi. Najprije drhtanje, a onda prigušeni jecaji koje neće moći kontrolirati. Jedan takav

zagrljaj, i učas bi imala dvoje budne djece kojima mora objasniti zašto im je majka tako prestrašena.

Pokušavala se smiriti zamišljajući neko vrijeme unaprijed, u kojem će već znati da se ništa loše nije dogodilo. Ako se ne dogodi. Nije išlo.

Evo, dok tako drhti pored djece, u derutnoj prizemnici s dvorištem još tužnijim od te kuće koju je unajmila čim je banka pokrenula postupak ovrhe nad kućom na *onoj* adresi, sigurna je da bi mogla sasvim mirno sutra na sudu sjesti na klupu za svjedoke i naglas reći da je sigurno kriv. Da je odjednom počeo donositi kući buntove novčanica i da joj je to objasnio uspješnim trgovanjem na burzi dionica. Ništa nije posumnjala. Tko bi se uopće bunio zbog toga što više nema neplaćenih računa? Ni jednog neplaćenog računa, a sad ni šampon ne može kupiti.

Prvo je mislila kako će iskoristiti svoje pravo nesvjedočenja. Supružnici to mogu. Onda su joj muž i njegov odvjetnik objasnili da njegova sloboda ovisi o njoj. Mora učiniti pravu stvar za oca svoje djece. Jedinu ispravnu. Što je jedna neškodljiva laž u odnosu na nepovratnu štetu koju će izazvati istina?

Ali sad, dok ovako nezaštićena strepi od zlokobne siluete neznanca u dvorištu, ima svome mužu potrebu sasuti sve u lice, pred svima. Mogli su imati normalne, male, svakodnevne brige. Mogli su vagati hoće li prvo platiti kreditnu karticu ili račun za struju. A ne ovako. Nikad se nije požalila da joj nešto nedostaje.

Ništa se nije čulo. Ni iza vrata ni iza prozora. Možda je predator još uvijek tamo. Bulji, osluškuje i čeka pravi trenutak. To može potrajati satima. Čak i da se vrati do prozora da provjeri, ne može biti sigurna da je doista otišao. Pokušavala se sjetiti gdje je ostavila mobitel, iako ne zna koga bi uopće nazvala. Ne može tako usred noći dizati možda nepotrebnu paniku. Što bi uopće prijavila policiji?

Neki čovjek gleda u moj prozor.

Vjerojatno bi je ismijali. A opet, tko zna koliko je ljudi izgubilo život samo zato što im je bilo neugodno prijaviti strah.

02.30

Vježbati sadašnjost. Makar i tuđu.

Budna žena na prozoru, u ovo doba.

Posvuda prozori, a iza svakog netko. Iza stakla ili u krevetu. Spavači čije se brige sad odmaraju. Možda san služi samo tome: da ljudi predahnu od nevolja koje su ih sustigle. Od nerješivoga. Višesatna milost biologije koju si je on danas uskratio. Kao i ona žena na prozoru, zasad.

Lijepo je to priroda smislila. Kratkotrajna smrt tijekom noći, nakon koje nasjedneš na pomisao da je sve opet počelo ispočetka. Novi dan – nova prilika. Elena je sigurno tako gledala na buđenje.

Zavidio je spavačima u tim sobama iza zavjesa. Njihovim ugašenim svjetlima, mraku nepostojanja u kojem tijelo tek neobavezno postoji, u kojem ne moraš ni hodati ni jesti ni susretati druge ni misliti.

A to je najvažnije – ne misliti.

Danas mora. Misliti umjesto Elene, hodati umjesto nje, pušiti u njezino ime, zapažati ljude ako ih ima, prozore iza kojih su ako ih nema. Ulične svjetiljke, zatvorene trgovine, siluete u jurećim automobilima, prepunjene kante za smeće, pločice kućnih brojeva, grafite na zidovima.

Sve ono što ona ne može.

Dok skenira svijet njezinim očima, traži čega u tome ima. Nečega bi moralo biti.

Elena, možda je to ono nešto u što se mi živi ne razumijemo.

03.05

Osjećao se kao da radi nešto nedopušteno, a samo ju je promatrao. Zaspala je u njegovu krevetu. Da nije zaspala, ne bi je sad mogao gledati tako, kao da je prvi put vidi. Ne vidi je prvi put, ali prvi put je u njegovu krevetu i prvi put mu je beživotna, tako uronjena u san o kojem on ništa ne zna. Što je najgore, nije ga ni zanimao. Taj san. Morat će je probuditi i zamoliti da ode.

Oprosti, Barbara, ali neću moći zaspati ako ne odeš.

Isprobavao je kako bi joj to moglo zvučati.

Ne mogu spavati ako je netko ovdje.

Po svoj prilici ne bi to dobro primila. Već gotovo mjesec dana ponaša se kao da je želi u svom krevetu, a sad kad je napokon tamo završila, kad su podijelili sve što dva tijela mogu, želi je se riješiti. Tako bi njoj to izgledalo. Ako se preseli na kauč u dnevnoj sobi, i to bi mogla krivo protumačiti kad se probudi i vidi da ga nema, a on ni tamo sigurno ne bi zaspao znajući da je ona i dalje u sobi.

Ne podnosi to. Obzir je neprijatelj. Bude li sad mislio na nju, na njezin san i njezino moguće razočaranje, može prekrižiti vlastito spavanje. Bude li mislio na sebe, ona bi mogla prekrižiti njega.

Koliko poznaje sebe, oklijevat će još nekoliko minuta, a onda će je probuditi. Pa što bude.

Doduše, mogao joj je reći ranije. Prije nego što je došla k njemu, ili barem prije nego što su završili u krevetu. *Jednostavno moram spavati sam.* Prošla mu je kroz glavu ta rečenica u jednom trenutku, kad je otvarao vino, ali je nije izgovorio. To bi mu sigurno zakompliciralo put do kreveta, a više mu se nije dalo nazad nakon toliko truda.

Uvijek to oklijevanje. Svi žele isto, a prave se da žele nešto drugo, da će zbog odgađanja biti na dobitku. Da će ih ozbiljnije shvaćati. On bi ozbiljno shvatio tek nekoga tko se spontano prepušta trenutku. Nekoga tko ne oklijeva.

Barbara je oklijevala mjesec dana, i evo je sad, spava u njegovu novom krevetu kao da je baš tih mjesec dana oklijevanja zaslužno za njezin miran san, a ne to što se dogodilo kad je prestala oklijevati.

Ne zna što mu je uopće bilo. Inače se ne trudi. Krene dalje, pokuša drugdje. Oko Barbare se trudio. Možda se i samo zainatio. Osim toga, opčinjavale su ga njezine

grudi dok su mu još bile nedostupne. Večeras se uvjerio: to su zbilja lijepe grudi. A opet, ne može zaspati uz njih. Dodirnuo ih je ponovno nadajući se da će je to probuditi. Ništa.

– Barbara? – zazvao ju je.

Promeškoljila se. Zazvao ju je ponovno, pa još jednom. Tad se napokon probudila.

– Ne mogu spavati ako si ovdje.

Gledala ga je u čudu, kao da nije sigurna sanja li. Kao da nije sigurna tko je uopće on.

– Ne ako si *ti* ovdje, nego ako je bilo tko ovdje – objasnio je.

– Želiš da odem?

– Da.

Ustala je i počela tražiti svoju odjeću. Nije rekla ništa, ali vidio je da je na rubu plača. Da uopće ne uzima u obzir ni jednu drugu mogućnost osim one da je upravo spavala s najobičnijim gadom. Treba li joj sad objašnjavati da ovo nema veze s njom, da je u pitanju nešto puno veće i strašnije od njezinih bunovnih pretpostavki? Da je taj pakao daleko gori od onoga koji ona sad misli da proživljava?

Nema smisla.

Kad se obukla, okrenula se prema njemu kao da mu želi nešto reći, ali onda je odustala. Izvadila je iz torbice mobitel i nazvala taksi. Tek tada je shvatila da ne zna adresu. Nije obraćala pažnju na to kad su dolazili. Pogledala ga je upitno, s telefonom na uhu, i bilo je jasno da ne želi čuti ništa osim imena ulice.

Ujevićeva 23.

Malo je nedostajalo da kaže staru adresu. Tek je pet dana na ovoj, a dosad je još nije naglas izgovorio.

Sljedeće što je čuo nakon što je ponovila adresu u slušalicu bio je tresak ulaznih vrata. Pošteno ih je zalupila. Vjerojatno je više nikad neće vidjeti, ali sad mu je na umu bilo samo onih nekoliko sati sna, u krevetu u kojem osim njega nema nikoga.

03.15

Bože, učini da ode. Pošalji ga pred nečiji tuđi prozor. Nekome tko se može obraniti. Molim te.

Taj muk. Bog koji spava u kriznim situacijama. Bog koji joj uopće dovodi neznance u dvorište. Onaj isti koji je baš njezinog muža naokolo slao pljačkati mjenjačnice. Nebeski cinik koji nema milosti prema onima koji su poželjeli samo običan maleni život bez drame. Životić bez pompe u kojem je cvrkut najglasniji zvuk, a pauk na zidu najgore što te može preplašiti.

Sigurno ni on sad ne spava. Taj Bog. Možda se zabavlja povlačeći njihove minijaturene replike po nečemu nalik šahovskoj ploči i zlorado se smješka.

Magdalenu ćemo probuditi i odvesti do prozora, a ovog tipa sa šeširom dovesti baš pred taj prozor, pa da vidimo.

Možda ga je sad već i odveo dalje. Taj Bog tog neznanca. Možda je već postao strašilo pod nečijim tuđim prozorom. Možda se ona sad već uzalud boji nečega što više nije aktualno.

Ohrabrujuće misli, ali ne dovoljno da se odvaži otići do prozora provjeriti je li ta nova situacija već na snazi.

03.20

Stao je pored prozora da se uvjeri da je ušla u taksi. Izjurila je iz stana čim ga je pozvala pa će sigurno neko vrijeme čekati na ulici. U pola četiri ujutro, u ovom kvartu, to baš nije poželjno.

Vidio je da plače. S trećeg kata nije mogao vidjeti suze, ali bilo je očito. Nakon što je neko vrijeme prekopavala po torbici u potrazi za maramicama koje nije pronašla, obrisala je lice rukavom. Više puta.

Dva puta osvijetlili su je farovi, ali to nije bio taksi. Drugi je vozač malo usporio i činilo se da će se zaustaviti kraj nje, ali ona je cesti naglo okrenula leđa pa je produžio. Sigurno se bojala.

Pomislio je kako je zbilja bilo glupo tako izjuriti. Mogla je pričekati taksi u stanu. Mogli su podijeliti još koju rečenicu zbog koje bi se sada možda osjećala bolje – iako nije siguran koje bi to rečenice bile.

Baš kad je odlučio ne osjećati krivnju zato što ona tako sada stoji na ulici uplakana, ugledao je kako joj se približava muškarac sa šeširom. Hodao je prema njoj i naočigled usporavao. Eno, zaustavlja se i nešto joj govori. Barbara prekriva lice rukavima i ramena joj se tresu.

Prokleta odgovornost. I krivnja. Nije imao vremena razmišljati. Nazuo je šlape i navukao traperice pa tako napola odjeven istrčao na stubište preskačući tri stepenice odjednom. To što ne može prespavati s nekim ne znači da će je ostaviti samu, u nemilosti slučajnog prolaznika koji bi joj mogao nauditi više od njega.

Farovi su ih osvijetlili baš kad je istrčao iz ulaza. Bio je taksi. Neznamac je držao ruku na Barbarinom ramenu, a kad se taksi zaustavio otvorio joj je vrata. Mogao je i ući za njom, tako je izgledalo. Ali nije. Samo je zatvorio vrata taksija i produžio dalje ulicom kao da ništa nije bilo. Očito i nije.

Koju sekundu kasnije bio je sam na ulici, ne računa li neznanca sa šeširom čija se silueta udaljavala tempom kojim je hodao i prije nego što je ugledao Barbaru.

Tek tada, kad je na koži osjetio svježinu svibanjske noći, shvatio je da nije uzeo ključ.

Sranje! Sranje, sranje, sranje!

U bivšem stanu vrata su imala običnu kvaku, a na ovu jednostranu još se nije naviknuo. Tamo ni veža nikad nije bila zaključana, a ovdje je sve pod ključem i nadzorom. Navodna sigurnost zbog koje on sad ima nevolju.

Evo kako to završi kad si jednom dopusti osjećati odgovornost prema drugome. Trenutak slabosti, trenutak navodne ljudskosti koštat će ga daleko više od neprospavane noći uz Barbaru. Sad će dobiti neprospavanu noć na ulici. Da joj je dopustio ostati, i to bi bio trenutak slabosti. Čim napravi korak od sebe, protiv sebe, plaća cijenu.

Nekoliko minuta je samo psovao, mrmljajući sebi u bradu, ali to mu nije donijelo nikakvo olakšanje. Onda je sjeo na stubu pred ulazom jer nije znao što bi drugo učinio. Mogao bi potrčati za onim neznancem.

Zbog vas sam se našao u ovoj situaciji, sad je izvolite riješiti.

Za to je već kasno. Čovjek je mirno odšetao niz ulicu kao da nije ništa kriv. Kao da nije uznemirio Barbaru, kao da nije njega polugolog osudio na noć na ulici. Kao da ništa nije bilo. A bilo je.

Čak i kad bi probudio nekoga od susjeda da mu otvori stubišna vrata, ne može u svoj stan. Prokleta brava s jednostranom kvakom. Prokleti neznanc. Proklet taj njegov strah od druge osobe u krevetu.

Već mu je bilo hladno, a nije još ni četiri. Smrznut će se ostane li na ulici do jutra. Netko od susjeda tko najranije ide na posao omogućit će mu da uđe u haustor, ali što onda? Nema telefona, ne može pozvati nekog bravara, a i da može taj ne bi htio izaći iz kreveta u ovo doba samo zato što je on bio glup.

Zakasnit će na posao. Toliko željeni posao koji je jučer nakratko dobio. Izgubit će ga danas ako zakasni. Uzalud mu četiri zahtjevna intervjua koja je morao proći da bi ga dobio. Uzalud izmišljene novinske priče koje je morao napisati da bi dokazao da zna što bi rasprodalo tjednik.

Što uopće može reći uredniku? Da je curu s kojom se netom poševio izbacio iz stana pa da je usred noći bez ključa istrčao na ulicu da je spasi od napasnika? To bi i za izmišljenu novinsku priču bilo neuvjerljivo, a za njegovu reputaciju neoprostivo. Reputaciju koju tek treba steći.

Sjedio je na stubama pred ulazom, drhturio i mislio kako male, nedužne stvari mogu biti nedostižne. Njegova četiri zida. Pokrivač, knjiga, šalice toplog mlijeka. Krevet u kojem nema nikoga.

03.25

Tko zna što joj je bilo. Djevojci koja je čekala taksi.

Ljudi, naravno, plaču, ali rijetko to rade na ulici. Slabost izbjegava svjedoke.

Da je neki drugi dan, da nije na umu imao Elenu i u uhu zvuk njezinih potpetica na asfaltu, ravnodušno bi je zaobišao.

Elena, učinio sam po tvome. Pitao sam je mogu li joj kako pomoći. Smjestio je u taksi. Na sigurno.

Tek kad je već krenuo dalje niz ulicu, shvatio je da u tom času nije radio samo ono što bi učinila Elena, nego i ono što je netko trebao učiniti Eleni prije dvadeset šest godina. Smjestiti je u taksi. Na sigurno. Spriječiti je da pretrčava cestu onog davnog petnaestoga svibnja.

Djevojka ima ondašnje Elenine godine. Ta živa, tužna djevojka.

Čudno mu je zazvučao vlastiti glas kad joj se obratio. To je glas naviknut na šutnju. Sam sebi je zvučao kao stranac.

Čim progovori, neka mikrofoni.

Šutjeti je najsigurnije. Nije se jednom zapitao zašto se ljudi uopće imaju potrebu izraziti. Gotovo sve što se kaže, rečeno je uzalud.

Evo, i ta djevojka kojoj se obratio. Kao da nije. Njegova rečenica ostala je visjeti u mraku kao višak bez kojeg se moglo. Pitanje bez odgovora, kao što uvijek i biva. Nema odgovora. Nema promjene.

Ništa se u svemiru nije pomaknulo, čak ni zatreperilo, zato što je on u Elenino ime htio pomoći nepoznatoj djevojci.

Nesanica. Opet.

Spavaj, Greta! Spavaj.

Kad bi se to tako moglo glavi narediti. Ali ne. Sad ima tri i pol sata viška budnosti. A budnost je neprijatelj. Agresor.

I novi dan je neprijatelj, a sad će ga dočekivati dulje no što može podnijeti. Dočekivati i zazirati od njega. Ne, *zazirati* zvuči gotovo nježno. Bojat će ga se, opet. Opravdan je to strah. Strah s potpisom.

Jer kad taj dan počne, opet će biti isto. Ustati ili ne. Prvo dođe *ne*, i dugo se zadrži. Jer čemu uopće ustajanje? Tijelo će poslušno odraditi taj zadatak ako mu naloži, ali neće joj pasti na pamet ni jedan dobar razlog da napusti krevet. Dugo, dugo nije bilo jutra s dobrim razlogom.

Hajde, tijelo, ustani.

Tako će ga ujutro moljakati.

Aldo će spavati pored nje mirno kao i sad. On nema pojma kako je to kad s vlastitim tijelom pregovaraš o uspravnom položaju. O hranjenju. O pokretanju svakog mišića i o svakom koraku.

Tijelo će je oko sedam poslušati. Zbog rasporeda, ne zato što bi joj se učinilo da to ima smisla.

To je lakše nego objasniti Aldu da ne bi. Ni ustala ni ništa.

Kad se digne, sići će bosa drvenim stepenicama premazanim upadljivo debelim slojem laka o kojem nikad nije prestala misliti da će se jednoga jutra početi otapati pa će joj stopala potonuti u ljepljivu masu koja će je prikovati između gornje i donje etaže. Kad ipak uspješno siđe jer se to nikad ne dogodi, pristavit će vodu za kavu i u donjoj kupaonici oprati zube i umiti se. Obrisat će lice mekim zelenim ručnikom – jer svi su njihovi ručnici zeleni po dekretu dizajnera interijera koji im je prostor do u detalje organizirao po *feng shuiju* – i vratiti se u kuhinju gdje će voda za kavu upravo proključati. Jedna, dvije, tri, četiri žličice. Kod četvrte žličice kave on će ući u kuhinju. Ona će vratiti džezvu još kratko na vatru i koncentrirati se na vulkan kave koji se može razliti po štednjaku ako je ne skloni u pravom trenutku. To je jedini pravi trenutak koji nikad ne promašuje. Jedino to.

On će otvoriti hladnjak i nagnuti hladno mlijeko iz tetrapaka. Uvijek tako. Uvijek prokleta tako. Prestala je piti mlijeko zbog tog prizora zbog kojeg se svakog jutra iznova osjećala prevarenom. Kao da se netko služi njezinim životom na način koji ona nikad ne bi odobrila. Kad bi trebala potpisati da se nešto, bilo što, izostavi iz njihove zajedničke biografije, bio bi to baš taj prizor. Njegove usne na rubu tetrapaka, pored otvorenog hladnjaka. Još jedan razlog manje za ustajanje.

Kad im natoči kavu, sjest će za kuhinjski stol. On na stolac pored prozora, ona na onaj nasuprot prozorskom staklu. Neće razgovarati. Prvih desetak minuta sigurno ne. To su se već odavno dogovorili, dok su se još voljeli.

Nećemo jedno drugome kvariti jutro forsiranjem razgovora.

Tako će biti za koji sat.

I tjeskoba koja je jutros uranila jer je uranilo i buđenje.